

Varberg. Stenbrotten och fästningen.

FOTO RUD M BARDACH. MALMÖ 1906.



Stenbrottet
med
Fästningen i
bakgrunden

Charnockit det vi kallar varbergsgranit

Hallands landskapssten

Hallands landskapssten är charnockit. Den halländska berggrunden har varit nerpressad till stora djup i jordskorpan och allra djupast den i Varberg. Charnockit är en ljusfärgad, medium till grovkornig magmatisk bergart som till största delen innehåller mineralen kvarts och mikroklin. Charnockiten har samma kemiska sammansättning som granit, det är hypersten samt grågrön fältspat som ger charnockiten dess karaktäristiska gröna färg. Den har en ålder på mellan 1200 och 1700 miljoner år. Den gröna charkoniten var under 1800-talet eftertraktad vid monument och husbyggnation.

Charnockiten är unik och har bara hittats på ett annat ställe i världen, i södra Indien. Bergarten påträffades som gravsten till Job Charnock, en man som 1690 grundade en handelsstation som senare blev staden Calcutta.

Stenindustrin i Varberg

En stor del av stadens arbetsföra män var i slutet av 1800-talet sysselsatta med stenbrytning, då annan industri utvecklades sent i Varberg. Mellan 1850 - 1880 bestod arbetskraften av livstidsfångar, därefter under 1880-1900 av soldater ut ett diciplinkompanie

och slutligen tog civil arbetskraft vid.

Stenbrottet, Hästhagaberget och Subbe fyr var några av de platser där man bröt sten. Stenen fraktades på båt och via järnväg vidare till Österrike, Tyskland och Danmark. Fotot visar stora stenbrottet väster om Platsarna, där stenföretaget Kullgrens Enka hade sin verksamhet. Idag ligger Simstadion och tennis- och boulebanoer här, liksom ett rekreativområde och amfiläktare.

Kolla in charnockiten

Här på platsen ligger charnockiten närmast planket och tunneldelen. Många av de övriga stenblocken är byggnadsmaterial från Gerlachska huset. Lägg också märke till hur olika utseende granitstenen får beroende på om ytan är bearbetad eller inte. Begrepp som råkilad granit, flammad, krysshämrad eller polerad granit används för att beskriva olika bearbetningar av stenmaterialet. Var kan stenen ha stått med inskriptionen "År 1921/22 ombyggdes vägen av Statens nödhjälpsarbeten". Någon som vet?

I samband med tunnelbygget
bryts återigen granit i Varberg!

www.varberg.se/Varbergstunneln



VARBERGS
KOMMUN

Vilka
byggnads-
delar
känner
du igen?



Gerlachska huset det rivna renässanspalatset

Hugo Gerlach

Hugo Ferdinand Gottlieb Gerlach, född 7 maj 1854 i Preussen, död år 1907 i Varberg, var en tysk-svensk industriman. Han etablerade flera industrier i Varberg och drev ett av de många bolag som utvann sten längs Strandpromenaden, liksom i Hästhaga- och Subbeområdena. Efter att Gerlachs sålde sina stenhuggerier ägnade han sig åt utvecklingen av textilindustrin. Han var en föregångsman när det gällde elektrifiering av staden och startade på eget initiativ byggandet av vattentornet i Varberg i mitten av 1890-talet. Detta sedan en majoritet av stadsfullmäktige ansett att befintliga gårdsbrunnar var tillräckliga.

Gerlachska huset

Huset uppfördes mellan åren 1887 och 1891 i det nordvästra hörnet av Västra Vallgatan/Bäckgatan. Huset var uppfört i tysk nyrenässans och hade 33 rum. Exteriört användes mycket granitsten till sockel och dekoration. Två stenlejon vaktade ingången till kontoret och svarta granitkolonner ramade in huvudentren. Interiört byggdes praktfulla tak med italienska stuckaturer, dekorationer utförda av tyska hantverkare och en öppen spis av marmor.

Efter åtskilliga turer både i Riksantikvarieämbetet och i Varbergs kommun kom beslut om rivning i november 1976. Dess oanvändbarhet i nutida sammanhang framfördes som argument av tillskyndarna. Gerlachska huset revs 1977 efter stundtals hetsiga debatter, protester och demonstrationer.

Vilka byggnadsdelar känner ni igen?

Varbergs kommun har ett stenlager där några byggnadsdelar från Gerlachska huset har förvarats. Delar av huset går att känna igen, till exempel den rundade sockeln, grindstolparna och stenar som kan ha suttit runt fönster på byggnaden. Andra byggnadsdelar från samma byggnad har sedan tidigare använts i olika projekt, till exempel vid Almers skola och lekplatserna i Tvååker och i Apelvikshöjd.

Hållbarhet över tid

Att återbruka material bidrar till ett mer hållbart samhällsbyggande. Projekt Varbergstunneln kommer bidra med stenmassor som kan återanvändas på plats.

I samband med tunnelbygget
bryts återigen granit i Varberg!



VARBERGS
KOMMUN